

ՀՏԴ 336.2(479.243)

Տնտեսագիտություն

ՀԱՐԿԱՅԻՆ ՎԱՐՉԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԵՎ ԱՐԴՅՈՒՆԱՎԵՏՈՒԹՅԱՆ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄԸ ԼՂՏ-ՈՒՄ Զապեմն ՄԻՐԶՈՅԱՆ

Բանալի բառեր. հարկային համակարգ, հարկային վարչարարություն, հարկային քաղաքականություն, հարկման արդյունավետություն, միջազգային փորձ, հարկային ներուժ, համախառն ներքին որդյունք, հարկային հսկողություն, հարկային պարտավորություն, ուղղակի և անուղղակի հարկեր, հարկային հաշվետվություն, հարկահավքման գործընթաց, տնտեսական վերափոխում:

Ключевые слова: налоговая система, налоговое администрирование, налоговая политика, налоговая эффективность, международный опыт, налоговый потенциал, ВВП, налоговый контроль, налоговые обязательства, прямые и косвенные налоги, налоговая отчетность, процесс сбора налогов, экономические преобразования.

Keywords: tax system, tax administration, tax policy, tax efficiency, international experience, tax potential, GDP, tax control, tax liabilities, direct and indirect taxes, tax records, tax collection, economic transformation.

3. Мирзоян

Особенности налоговой администрации и оценка эффективности в НКР

Налоговая политика и налоговое управление – взаимосвязанные факторы социально-политической ситуации страны. Они вступают в такие отношения, что любые налоговые реформы предполагают выработку и присутствие эффективных механизмов налогового управления.

Для того чтобы увеличить эффективность налогового администрирования в НКР необходимо обратить внимание на качество обслуживания налогоплательщиков. Для того чтобы обеспечить более целенаправленную проверку нужно использовать современные механизмы управления, основываясь на передовом международном опыте, улучшить внутренний контроль и надзор, повысить эффективность системы внутреннего контроля путем использования новых информационных технологий.

Z. Mirzoyan

Peculiarities of Tax Administration and Evaluation of its Effectiveness in the NKR

Tax policy and administration are the interrelated factors in socio-political situation of the country. Any tax reforms presuppose the production and the presence of effective mechanisms for tax administration.

In order to increase the efficiency of tax administration in the NKR it is necessary to pay attention to the quality of service to taxpayers. To provide more targeted checks we should use modern management tools, to improve internal control and supervision we should make use of the best international practices; to improve the efficiency of the internal control system new information technologies should be used.

Հարկային քաղաքականութեան և հարկային վարչարարութեան արդյունավետության սոցիալ-քաղաքական իրավիճակի փոխկապակած գործոններ են: Դրանք այնպիսի փոխհարաբերությունների մեջ են, որ հարկման հատվածում ցանկա-ցած բարեփոխումներ միշտ են-թաղրում են հարկային վարչարար-րության արդյունավետ մեխանիզմ-ների ստեղծում կամ առկայություն:

ԼՂՏ-ում հարկային վարչարարության արդյունավետության բարձրացման նպատակով անհրաժեշտ է ուղղորդություն դարձնել հարկ վճարողների սպասարկման որակի բարձրացմանը, ստուգումների գործընթացն առավել հասցնական դարձնելու համար կիրառել հարկային հսկողության ժամանակակից մեխանիզմներ, միջազգային առաջատար փորձի հիման վրա բարելավել ներքին հսկողության և վերահսկողության գործընթացները, բարձրացնել ներքին կառավարման հա-մակարգի արդյունավետությունը, կիրառել տեղեկատվական նոր տեխ-նոլոգիաներ:

1. Հարկային համակարգի և հարկային վարչարարության առանձնահատկությունները

Հարկային համակարգի կա-յունությունը համարվում է ցանկա-ցած պետության, այդ թվում՝ ԼՂՏ արդ-յունավետ հարկային քաղաքակա-նության իրագործման կարևորագույն նախապայման: Հարկային համակարգը նպատակաուղղված է պետության ֆինանսական գործու-նեության կարևոր գործընթացի իրագործմանը՝ բյուջեի եկամուտնե-րի ձևավորմանն ու համալրմանը: Բնականաբար՝ հարկային համա-կարգը բյուջետային համակարգի ենթատեսակ է և որպես պետության գոյության և հանրա-յին շահերի պաշտպանության նա-խապայման:

Հարկային քաղաքականության հետ ուղղակիորեն և անուղղակիորեն կապված են ոչ միայն պետության և հասարակության, այլև բոլոր քաղաքացիների, բնակ-չության խմբերի և շերտերի, կազմակերպությունների շահերն ու հե-տաքորթությունները: Այդ կարևոր-րությամբ պայմանավորված, կարևոր է նշել, որ վերափոխումների ներ-կայիս փուլում հարկային բարեփո-խումները հանդիսանում են տնտեսական վերափոխումների կարևոր-բազայն բաղկացուցիչը, քանի որ երկրի հարկային ներուժը կախված է ամբողջ տնտեսական ներուժից: Միևնույն ժամանակ, չափազանց մեծ է հարկերի ազդեցությունը՝ ինչ-պես երկրի տնտեսության, այնպես էլ պետության ֆունկցիաների կա-տարման արդյունավետության վրա: Տնտեսական գործընթացների շարունակվող փոփոխականու-թյունը և հանրապետության սոցիալ-տնտեսական վիճակը ակն-հայտորեն պահանջում են մշակ-վող և իրականացվող հարկային քաղաքականության կատարելա-գործում, այդ ուղղությամբ արդյու-նավետ տնտեսական քաղաքակա-նության իրականացում:

Հարկային քաղաքականու-թյունը և հարկային վարչարարու-թյունը պետության սոցիալ-քաղաքական իրավիճակի փոխկապված գործոններ են: Դրանք այնպիսի փոխհարաբերությունների մեջ են, որ հարկման հատվածում ցանկա-ցած բարեփոխումներ միշտ են-թաղրում են հարկային վարչարա-րության արդյունավետ մեխանիզմ-ների մշակում կամ առկայություն:

Տնտեսագիտական գրականությունում հարկային վարչարարության մասին սահմանումները տարբեր են, սակայն դրանով հանդերձ գոյություն ունեն մի շարք կարևոր տարրեր, որոնք արտացոլվում են գրեթե բոլոր սահմանումների մեջ: Ըստ էության՝ հարկային վարչարարությունը լայն իմաստով կարելի է սահմանել որպես հարկային օրենսդրության շրջանակներում հարկային մարմինների և հարկ վճարողների միջև ձևավորվող փոխհարաբերություններ, որոնք ուղղված են հարկային եկամուտ-ների հավաքմանը, հարկ վճարողների սպասարկմանը, հաշվառմանը, ինչպես նաև հարկային հարաբերությունները կարգավորող այլ իրավական ակտերի և հարկային օրենսդրության պահանջների կատարման նկատմամբ օրենքով սահմանված կարգով հսկողության իրականացմանը, այդ պահանջների խախտումների բացահայտմանն ու կանխմանը, անհրաժեշտ միջոցառումների իրականացմանը առաջացած հարկային պարտավորությունների գանձման ուղղությամբ:

Հարկային վարչարարությունը նաև ենթադրում է միջոցների, որոշումների և գործողությունների ամբողջությունը, սակայն հարկային քաղաքականության մեջ գերակշռում է որոշումների ընդունման գաղափարական կողմը, այնինչ՝ վարչարարության մեջ՝ կազմակերպական և իրականացման կողմը: Արդյունաբերական առաջատար երկրներում, այդ թվում Ճապոնիայում, հարկային վարչարարությունը հիմնվում է ինքնահայտարարագրման սկզբունքի վրա: Բոլոր հիմնական հարկատեսակների գծով հարկատուները ինքնուրույն լրացնում և ներկայացնում են հայտարարագրեր և հարկային մարմինները վարչական եղանակով հարկեր չեն հաշվարկում, ինչը կրճատում է հարկային վարչարարության ծախսերը: Այդ իսկ նպատակով պարբերաբար խրախուսվում են պարբերաբար և կոռեկտ հայտարարագրեր ներկայացնողները և սահմանված կարգով հաշվապահական հաշվառում վարողները, որոնց թույլ է տրվում, որպես վստահելի հարկատուներ, ներկայացնել կապույտ գույնի հայտարարագրեր, որոնց հիման վրա տրվում են լրացուցիչ արտոնություններ:

Հարկային վարչարարության ցածր մակարդակն առաջին հերթին ազդում է տնտեսվարող սուբյեկտների վրա□ Հետևաբար՝ հարկային վարչարարության բարեփոխումների նպատակը գործարար ակտիվության բարձրացումն է, իսկ եթե այն չի հաջողվում, պետությունը վերանայում է հարկային վարչարարության բարեփոխումների գերակայությունները և շտկելով դրանց թերացումները՝ նպաստում է հարկային քաղաքականության արդյունավետության բարձրացմանը□ Հարկային մարմինների խնդիրն է ապահովել հարկային եկամուտներ պետական բյուջեում կամ բացահայտել ստվերում գործող տնտեսվարող սուբյեկտներին՝ ցույց տալով հարկային ներուժի

գումարները՝ Այսինքն՝ հարկային պլանավորման և հարկային վարչարարության տնսանկյուններից հարկային մարմինները յուրաքանչյուր տարի կատարելագործում են հարկային ստուգումների մակարդակը՝ նպատակ ունենալով կրճատել ստվերային գործարքները՝ Ինչ վերաբերում է հարկային վարչարարության գործառնությունին, ինչպիսիք են հաշվառումը, հարկային պլանավորումը, կարգավորումը, վերահսկողությունը և խթանումը, դրանց նպատակը հարկային հաշվառման իրականացումն է՝

2. Հարկային վարչարարության արդյունավետության գնահատումը ԼՂՀ-ում

Հարկման արդյունավետության գնահատականի հարցը մինչ օրս վերջնական պատասխան չունի: Հստակ չէ, թե հարկատուի եկամտի որ մասի գանձումն է արդյունավետ՝ մեկ քառորդը, մեկ երրորդը, թե կեսը: Այդ իսկ պատճառով էլ հարկման արդյունավետության վերաբերյալ քննարկումները շատ հաճախ կառուցվում են միջազգային համեմատությունների վրա՝ հիմք ընդունելով մակրոտնտեսական մակարդակում պլանային կամ փաստացի վճարված հարկերի ընդհանուր գումարի և համախառն ներքին արդյունքի, իսկ միկրոմակարդակում՝ պլանային կամ փաստացի վճարված հարկերի ու համախառն եկամտի տոկոսային հարաբերակցության ցուցանիշները:

Ներկայումս ԼՂՀ հարկային վարչարարության արդյունավետության գնահատման հիմքում ներդրված չեն մաթեմատիկական մոդելներ: Որպես հարկային վարչարարության արդյունավետության գնահատման ցուցանիշ գերազանցապես օգտագործվում է պետական բյուջեի հարկային եկամտների կատարողականի ցուցանիշը: Հարկային ծառայության մասինն ԼՂՀ օրենքով հարկային մարմինն պատվիրակված խնդիրների բովանդակության ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ այդ խնդիրների շարքում պետական բյուջեի կատարողականն անգամ չի հիշատակվում: Դա նշանակում է, որ բացառապես պլանավորված հարկային եկամտների կատարողականի միջոցով հարկային վարչարարության արդյունավետության գնահատումը սկզբունքորեն սխալ մոտեցում է: Այն չի արտացոլում հարկային մարմնի աշխատանքը, տնտեսական ընթացիկ դժվարությունները, հարկատուների բավարարվածության մակարդակը և այլն, որոնք սերտորեն փոխկապակցված են հարկային վարչարարությունն իրականացնող մարմնի խնդիրների հետ: Այդ պատճառով, բացի պետական բյուջեով նախատեսված հարկային մուտքերի կատարողականի ցուցանիշից առաջարկում ենք հարկային համակարգի արդյունավետության գնահատման հիմքում դնել հետևյալ ցուցանիշները համակարգը՝

1. Հարկեր/ՀՆԱ հարաբերությունը: Ցուցանիշը ցույց է տալիս, թե ՀՆԱ-ի որ մասնաբաժինն է վերաբաշխվում պետության կողմից: Գործոնի բարձր արժեքը պետք է համապատասխանի Եվրոպական երկրների միջին համարժեք մեծությանը:

2. Ապառքների, գերավճարների մակարդակի նվազեցումն ու չվճարումների մակարդակի նվազեցումը, որը ցույց կտա հարկատուներից չհիմնավորված լրացուցիչ հարկային պարտավորություններ կատարելու արատավոր փորձից հրաժարվելու և ժամանակին իրազեկելու փորձի ներդրման մասին,

3. Հարկային մարմնի աշխատանքը դրական գնահատած հարկատուների մասնաբաժինը:

4. Հարկային օրենսդրությունում կատարվող փոփոխությունների և լրացումների քանակը, ինչը ցույց է տալիս, թե որքան անկատար է դեռ հարկային համակարգ իրավական ապահովումը,

5. Էլեկտրոնային եղանակով ներկայացվող հաշվետվությունների և այլ փաստաթղթերի մասնաբաժինը, որի ավելացումը վկայում է հարկատու-հարկային տեսուչ շփումների նվազման և կոռուպցիոն ռիսկերի նվազման մասին,

6. Հարկատուների կողմից բողոքարկված հարկային մարմնի որոշումներում կողմից հոգուտ հարկային մարմնի կայացված վճիռների և կասեցված հարկային մարմնի որոշումների մասնաբաժինը: Ցուցանիշը ցույց է տալիս հարկային մարմնի անաչառության աստիճանը:

Բնականաբար, այս գնահատականի հիմքում ընկած է նաև դատաիրավական համակարգի կայացվածության մակարդակը:

Հ/Հ	Ցուցանիշներ	2012թ.	2013թ.	2014թ.	2015թ.	հունվար-հունիս
	ՀՆԱ	150 015,7	168 563,6	188 840,3	83 535,8	
	Ընդամենը պետական բույջնի եկամուտներ	28 755,6	27 919,3	31 485,4	13 067,6	
	Հարաբերությունը ՀՆԱ-ին, %	19,2	16,6	16,7	15,6	
1	Հարկեր, տուրքեր և պարտադիր սոցիալական ապահովության վճարներ	26 309,4	26 347,2	30 210,4	12 818,0	
	Մասնաբաժինը ընդհանուր եկամուտներում, %	91,5	94,4	96,0	98,1	
	Հարաբերությունը ՀՆԱ-ին, %	17,5	15,6	16,0	15,3	
1,1	Հարկային եկամուտներ	18 534,5	17 884,4	29 795,7	12 629,8	
	Մասնաբաժինը ընդհանուր եկամուտներում, %	64,5	64,1	94,6	96,6	
	Հարաբերությունը ՀՆԱ-ին, %	12,4	10,6	15,8	15,1	
	ուղղակի հարկեր	8 685,9	9 386,5	17 763,5	9 290,9	
	Մասնաբաժինը հարակային եկամուտներում, %	46,9	52,5	59,6	73,6	
	Հարաբերությունը ՀՆԱ-ին, %	5,8	5,6	9,4	11,1	
	անուղղակի հարկեր	9 848,6	8 497,9	12 032,2	3 338,9	
	Մասնաբաժինը հարակային եկամուտներում, %	53,1	47,5	40,4	26,4	
	Հարաբերությունը ՀՆԱ-ին, %	6,6	5,0	6,4	4,0	
1,2	Պետական տուրք	401,8	407,3	414,7	188,2	
	Մասնաբաժինը ընդհանուր եկամուտներում, %	1,4	1,5	1,3	1,4	
	Հարաբերությունը ՀՆԱ-ին, %	0,3	0,2	0,2	0,2	
1,3	Պարտ. սոց. վճարներ	7 373,1	8 055,5			
	Մասնաբաժինը ընդհանուր եկամուտներում, %	25,6	28,9			
	Հարաբերությունը ՀՆԱ-ին, %	4,9	4,8			
2	Պաշտոնական դրամաշնորհներ	1 000,0				
	Մասնաբաժինը ընդհանուր եկամուտներում, %	3,5				
	Հարաբերությունը ՀՆԱ-ին, %	0,7				
3	Այլ եկամուտներ	1 446,2	1 572,1	1 275,0	249,6	
	Մասնաբաժինը ընդհանուր եկամուտներում, %	5,0	5,6	4,0	1,9	
	Հարաբերությունը ՀՆԱ-ին, %	1,0	0,9	0,7	0,3	

Աղյուսակ 1

2012-2015թթ. ԼՂՀ պետական բյուջնի եկամուտները և տեսակարար կշիռը ՀՆԱ-ում (մլն դրամ)

Շուկայական տնտեսության պայմաններում բյուջեն հանդես է գալիս որպես ֆինանսավարկային համակարգի գլխավոր և առաջատար օղակ: Ընդ որում՝ բյուջնի եկամուտների աղյուսակի բաժինն ապահովվում է հարկային եկամուտների հաշվին: Դա ևս մեկ անգամ հիմնավորում է, որ հարկային վարչարարության արդյունավետության բարձրացման ուղղությամբ կատարվող միջոցառումները հատուկ կարևորություն ունեն: Աղյուսակն 1-ում ներկայացված են ԼՂՀ պետական բյուջնի եկամուտների կառուցվածքը, տեսակարար կշիռները և ՀՆԱ-ի նկատմամբ հարաբերությունը:

ՀՆԱ-ի նկատմամբ հարկերի տեսակարար կշռի ոչ բարձր մակարդակը հատուկ է անցումային տնտեսություն ունեցող գրեթե բոլոր երկրներին: Գործնականում հարկային եկամուտներ/ՀՆԱ ցուցանիշի վրա ազդում են տարբեր գործոններ: ԼՂՀ-ում այդ ցուցանիշի վրա ազդող հիմնական գործոնները հետևյալն են՝

Ուղղակի հարկեր /ՀՆԱ հարաբերակցությունը,
Անուղղակի հարկեր /ՀՆԱ հարաբերակցությունը,

Ստվերային դաշտի առկայությունը, որը առաջին հերթին նկարագրում է շրջանառությունում կանխիկ դրամի և ՀՆԱ հարաբերակցությամբ,

Հարկային եկամուտների աճի տեմպը:

Հարկման արդյունավետությունը բնութագրող և այն ընդհանրացնող ու միջազգային համեմատություններում կիրառվող ցուցանիշներից է անուղղակի և ուղղակի հարկերի տոկոսային հարաբերակցության ցուցանիշը, որը պատկերացում է տալիս հարկման արդարացիության սկզբունքի կիրառման մասին: Որքան բարձր լինի անուղղակի հարկերի մասնաբաժինը, այնքան պակաս ուշադրություն դարձված կլինի հարկման արդարության սկզբունքի պահպանմանը, քանի որ անուղղակի հարկերը ներառվում են ապրանքների ու ծառայությունների գների մեջ՝ հարկային բեռը տեղափոխվելով սպառողների վրա, որի գերակշիռ մասը ազգաբնակչությունն է:

Ինչպես տեսնում ենք աղյուսակ 1-ից 2015թ. 1-ին կիսամյակում աճել է ուղղակի հարկեր/ՀՆԱ ցուցանիշ՝ կազմելով 11.1% և միաժամանակ նվազել անուղղակի հարկեր/ՀՆԱ ցուցանիշը՝ կազմելով 4.0 %:

Նոր հարաբերությունների ձևավորման սկզբնական փուլում պետական բյուջեի համար որպես եկամուտների հիմնական աղբյուր ծառայում էր անուղղակի հարկերը, որը, մեր կարծիքով, օբյեկտիվ է, քանի որ դրանք ֆինանսական միջոցների սղության պայմաններում առավել հաջողությամբ են կարողանում կատարել բյուջեի համալրման դերը: Փաստորեն, այդ փուլում հարկային բեռի ծանրությունը հիմնականում ընկնում է բնակչության առավել քիչ ապահովված խավերի վրա: Սակայն պետք է նշել, որ այդ իրավիճակի երկարատև շարունակումը կարող է խիստ վտանգավոր դառնալ երկրի համար, առավել ևս այն պարագայում, երբ դրանք չեն կարողանում անգամ ամբողջությամբ ապահովել պետության առավել կարևոր գործառնությունների ֆինանսական ապահովվածության խնդրի լուծումը: Արդյունավետ շուկայական տնտեսություն ունեցող երկրներում բյուջեի եկամտային մասը հիմնականում ձևավորվում է իրավաբանական և ֆիզիկական անձանցից գանձվող ուղղակի հարկերի, այսինքն՝ աշխատանքի և ձեռնարկատիրության հարկման հաշվին : Հանրապետության հարկային համակարգում անուղղակի հարկերի տեսակարար կշռի աստիճանական և ոչ թե կտրուկ կրճատումը, մեր կարծիքով, պետք է դառնա տնտեսական վերափոխումների հիմնական ուղղություններից մեկը:

Գծապատկեր 1

2013թ. զարգացած երկրներում ուղղակի և անուղղակի հարկերի հարաբերությունը ՀՆԱ-ում, %

Համեմատության համար նշվել է, որ 2013թ. ԵՄ երկրներում և ԱՄՆ-ում ուղղակի հարկերի և անուղղակի հարկերի տեսակարար կշիռների հարաբերակցությունը ՀՆԱ-ում միջինը կազմել է 38% և 28.4%, այսինքն՝ զարգացած երկրներում ՀՆԱ-ում գերակշռում են ուղղակի հարկերը, իսկ դրա վճարողը գործարար հատվածն է□

Արտասահմանյան փորձի և վիճակագրական տվյալների հիման վրա իրականացված վերլուծությունները փաստում են կարևոր մի օրինաչափություն, համաձայն որի զարգացած երկրներում հարկային եկամուտների մեջ գերակշռող է ուղղակի հարկերի, իսկ զարգացող կամ թույլ զարգացած երկրներում՝ անուղղակի հարկերի տեսակարար կշիռը: Նկարագրված օրինաչափության վիճակագրական հիմնավորումը զետեղված է ստորև ներկայացվող աղյուսակում: Նկարագրված օրինաչափության բացատրությունը կայանում է նրանում, որ զարգացած երկրներում ի տարբերություն զարգացող և թույլ զարգացած երկրների՝ անհատական, հետևաբար և ընդհանուր եկամտի մակարդակն անհամեմատ բարձր է:

Աղյուսակ 2

Ուղղակի և անուղղակի հարկերի հարաբերակցությունը միջազգային գործընթացում

ԼՂՀ կողմից իրականացվող հար-կային վարչարարության առանձ-նահատուկ տեղն ու դերը որոշելու և գնահատելու նպատակով անհ-րաժեշտ է կարևորել հարկային վարչարարության միջազգային փորձի հնարավոր կիրառման փաս-տացի ձեռքբերումները:

Զարգացած բոլոր երկրներում, ինչպես նաև անցումային տն-տեսությամբ զգալի թվով երկրներում հարկային մարմինների կող-մից իրականացվող գործառույթն-րի գերակշիռ մասը, մասնավորա-պես՝ հարկային հաշվետվություն-ների ընդունումն ու մշակումը, անձ-նական հաշիվների քարտերի վա-րումը, հարկային վարչարարութ-յան ոլորտի բոլոր գործառույթն-րի իրականացումը (հարկային հս-կողություն, կամերալ ուսումնասի-րություններ, գանձումներ և այլն), հարկ վճարողներին տարբեր ծա-ռայությունների մատուցումը (ծա-նուցագրերի տրամադրում, փաստաթղթաշրջանառություն և այլն) իրականացվում են ավտոմատաց-ված (էլեկտրոնային) եղանակով: Այսպես, օրինակ՝ ԱՄՆ-ում հաշվետ-վությունների 95%-ը, Եվրոպական երկրներում՝ միջինը 60%-ը, Ղազախստանում՝ 75%-ը, ՌԴ-ում՝ 45%-ը հարկային մարմիններին են ներկայացվում էլեկտրոնային եղանակով:

Ֆրանսիայում հարկային հաշ-վետվությունների հանձնումը կա-տարվում է ուղիղ ինտերնետի մի-ջոցով: Տարեցտարի Ֆրանսիայում ավելանում է էլեկտրոնային եղա-նակով հարկային հաշվետվություն-ներ հանձնող քաղաքացիների թի-վը: Ծուրջ 7.5 մլն հարկատուներ լրացնում և հանձնում են իրենց հաշվետվությունները տեղեկամուհի կացիոն կապի միջոցով: Հարկերը կարելի է հաշվել էլեկտրոնային եղանակով, ընտրելով անհրաժեշտ դաշտը, լրացնելով վանդակները, պատասխանելով հարցերին: Ընդ որում՝ հարկերի հաշվումը կարելի է կատարել ինչպես ընթացիկ շր-ջանում, այնպես էլ ապագա ժա-մանակաշրջանի համար: Ֆրան-սիան կիրառում է հարկային վեճ-րի նախադատարանական կարգա-վորման ինստիտուտը: Ֆրանսիայում հարկային ստուգումներն իրա-կանացվում են հարկային տեսչու-թյունների գրասենյակներում (կամերալ ստուգումներ):

Յուրանիշներ 2015թ. 1-ին եռ.2014թ. 1-ին եռ.Տարբերություն
բաց. հար.

Ընդամենը հաշվետվություն ներկայացնողների քանակ	4200	2870	1330	46
Էլեկտրոնային եղանակով հաշվետվություն ներկայացնողների քանակ	4069	2411	1658	69
Տեսակարար կշիռ	97	84	13	

Աղյուսակ 3

2014-2015թթ. ԼՂՀ-ում էլեկտրոնային եղանակով հաշվետվություն ներկայացնողների քանակը

Հարկային վարչա-րարության միջազգային փորձը վկայում է՝ հարկային վարչարա-րությունն ավտոմատացնող ծառա-յության դերի կարևորությունը: Հարկային ոլորտում ԼՂՀ կառավարության կողմից վերջին տարի-ներին մշակվող և իրականացվող քաղաքականությունը կողմնորոշված է եղել հարկային քաղաքա-կանության կատարելագործմանն ու հարկահավաքման գործընթացի արդյունավետության բարձրացմա-նը:

2014 թվականի հունվարի 1-ից միասնական եկամտային հարկի հաշվարկները և գրանցման հայտերն ներկայացվում են բացառապես էլեկտրոնային եղանակով: Ինչպես տեսնում ենք տարեցտարի ավելանում է էլեկտրոնային համակարգից օգտվողների քանակը: 2015թ. 1-ին եռամսյակի տվյալներով ԼՂՀ-ում հաշվետվությունների էլեկտրոնային համակարգից օգտվում են հարկ վճարողների 97 %-ը՝ նախորդ տարվա 84 %-ի փոխարեն:

Այսպիսով՝ արդյունավետ հարկային քաղաքականության ապահովման համար անհրաժեշտ է իրականացնել.

1. Հարկ վճարողների սպա-սարկման որակի բարձրացում, ին-չը կհանգեցնի հարկերի կամավոր վճարման սկզբունքի արմատա-վորմանը, որն, իր հերթին, ենթադր-րում է՝

□ հարկ վճարողներին մա-տուցվող ծառայությունների նոր ուղիների սահմանում, որոնք կա-պահովեն հաշվետվությունների ներկայացման ցածր ծախսեր և բարձր արդյունավետություն,

□ հարկ վճարողների իրա-զեկման արդյունավետ համակար-գի ապահովում,

□ հանրության հետ արդյու-նավետ համագործակցության ապահովում:

2. Հարկային մարմնի հիմնա-կան բիզնես գործընթացների վերա-կազմակերպում, որը ենթադրում է'

□ տեղեկատվական նոր տեխ-նոլոգիաների կիրառում,

□ ներքին կառավարման հա-մակարգի արդյունավետության բարձրացում:

3. Հարկային հսկողության ժամանակակից մեխանիզմների կիրառում, որը հնարավորություն կտա ստուգումների գործընթացը դարձնել առավել հասցեական: Սա, իր հերթին, ենթադրում է'

□ արդյունավետ հարկային հս-կողության ապահովում,

□ հարկային պարտավորությունների հարկադիր գանձման համակարգի կատարելագործում,

□ հարկերի վճարումից խուսա-փելու դեպքերի բացահայտման մե-խանիզմների կատարելագործում,

□ օպերատիվ-հետախուզական գործընթացների կատարելա-գործում:

4. Սարդկային ռեսուրսների արդյունավետ կառավարում, ներ-քին հսկողության մեխանիզմների կատարելագործում, ինչը կօգնի բարձրացնել աշխատանքի արդյու-նավետությունը, բարձրացնել հարկ վճարողներին մատուցվող ծառա-յությունների որակը, հարկ վճա-րողների գոհունակությունը: Սա, իր հերթին, ենթադրում է'

□ հարկային ծառայողների պարտադիր վերապատրաստման համակարգի ներդրում,

□ հարկային ծառայողների խրախուսման և պաշտոնեական առաջխաղացման համակարգի կատարելագործում,

□ միջազգային առաջատար փորձի հիման վրա' ներքին հսկո-ղության և վերահսկողության գոր-ծընթացների բարելավում:

Տեղեկություններ հեղինակի մասին.

Զավեն Միրզոյան - ԱրՊՀ Ֆինանսահաշվային ամբիոն, Ֆինանսներ, դրամաշրջանառություն և վարկե մասնագիտության III կուրսի ասպիրանտ:

Հոդվածը տպագրության է երաշխավորել խմբագրական կոլեգիայի անդամ,
տ.գ.դ. ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս, Յու.Մ. Սուվարյանը: